ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի ասպիրանտների և հայցորդների նստաշրջանի նյութերի ժողովածու

2(2) 2018

Երևան
2019

Հրատարակության է երաշխավորել Երևանի պետական համալսարանի գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 26,25 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գևորգ Վիրաբյան

ՊՐԵԶՈՒՄՊՑԻԱՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 7

Ռոզա Աբաջյան

«ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻ» ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԸ ԵՎ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՍԵՐՆԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ (1918-1926 ԹԹ.).....42

Տաթևիկ Նահապետյան

ԴԻՄՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՀԻՄՔ 52

Սոսե Բարսեղյան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ՝ ՄԱՐԴՈՒ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՈՎ ԵՎ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՑՔԱՅԻՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԱԴՐՈՒՄՆԵՐ.....63

Արմինե Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 77

Սոսի Ալեքսանյան

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԿՈՂՄԻՑ.....88

Քրիստինե Գաբուզյան

ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ.....101

Արթուր Վարդանյան

ԿՈՌՊԵՐԱՏԻՎԸ ՈՐՊԵՍ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՅՈՒՐԱՀԱՏՈՒԿ ՏԵՍԱԿ.....122

Եվա Սաղոյան

ԶԲՈՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԸ 137

Ռուբինա Պետրոսյան

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԽՆԱՄԱՏԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՈՐՊԵՍ ԱՌԱՆՑ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄՆԱՑԱԾ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԽՆԱՄՔԻ ԵՎ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆԵՐ (ԻՐԱՎԱՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ) 153

Սամինե Պետրոսյան

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱԺՆԱՅԻՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔՈ ԳՏՆՎՈՂ ԳՈՒՅՔԻ ՏՆՕՐԻՆՈՒՄԸ 178

Աշխեն Սողոմոնյան

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԱՐՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ 192

Էդգար Կարապետյան

ԱՆՉԱՓԱՀԱՄՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ԲՌՆԻ ՍԵՌԱԿԱՆ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ, ՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ՇԱՐԺԸՆԹԱՑԸ ՀՀ-ՈՒՄ 210

Նունե Հայրապետյան

ՄԵԴԻԱՑԻԱՅԻ (ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ) ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՊՐՈԲԱՑԻՈՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹ.....222

Լիանա Եդիգարյան

ՊԱՏԻԺԸ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆՈՐԵՆ ՉԿԻՐԱՌԵԼԻՍ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ՓՈՐՁԱՇՐՋԱՆԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՈՐՈՇ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ.....233

Ռոզա Աբրահամյան

ԱՆՉԱՓԱՀԱՍ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ ԵՎ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ.....247

Սրբուհի Գալյան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՊԱՏԻԺՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ.....259

Տիգրան Ղազարյան

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԻ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՔՐԵԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹ ՆԱԽԱՁԵՌՆԵԼՈՒ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....269

Անի Դանիելյան

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ.....293

Առնոլդ Վարդանյան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ.....310

Անի Չիլինգարյան

ՊԱՐՏԱՎՈՐԵՑՄԱՆ ԵՎ ՈՉ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ՎԻՃԱՐԿՄԱՆ ՀԱՅՑԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ.....327

Լիլիթ Պետրոսյան

«EX OFFICIO» ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ.....340

Անի Միքայելյան

ԸՆԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ.....354

Տիգրան Դաղունց

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 370

Տաթևիկ Սարուխանյան

ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՈՐՊԵՍ ՎԵՃԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 386

Գրիգոր Չոբանյան

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԳԼՈԲԱԼԻԶԱՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ 405

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՊԱՏԻԺՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

Սրբուհի Գալյան[1]

Իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվության ինստիտուտի առանձնահատկություններից է այն, որ ֆիզիկական անձանց համար նախատեսվող պատիժների համակարգն ամբողջ ծավալով կիրառելի չէ կազմակերպությունների նկատմամբ: Ուստի իրավաբանական անձի՝ որպես քրեական պատասխանատվության սուբյեկտի յուրահատկությունը պահանջում է իրավաբանական անձանց համար մշակել պատժի ինքնուրույն համակարգ:

Միջազգային մի շարք կոնվենցիաներում հատուկ ընդգծված է, որ պայմանավորվող յուրաքանչյուր կողմ պարտավորվում է իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակել արդյունավետ, համաչափ և կանխարգելիչ պատասխանատվության միջոցներ[2]:

Հատկանշական է, որ իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող պատիժները պետք է միտված լինեն նաև պատժի նպատակների իրականացմանը: Հետևաբար իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող պատիժների համակարգը պետք է այնպիսին լինի, որ կարողանա ապահովել և՛ վերը նշված կոնվենցիոն չափանիշների, և՛ պատժի նպատակների իրականացումը:

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ արտասահմանյան երկրներում իրավաբանական անձանց համար նախատեսված պատիժների համակարգերն էապես տարբերվում են: Ընդ որում՝ դա վերաբերում է ինչպես պատիժների քանակին, այնպես էլ դրանց որակական հատկանիշներին: Ըստ էության, արտասահմանյան երկրներում իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվում են բոլոր դասական գույքային պատժատեսակ-

---

[1] ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի քրեական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ, գիտական ղեկավար՝ ի. գ. դ., դոցենտ Ա. Մարգարյան:

[2] Տե՛ս ՄԱԿ-ի՝ կոռուպցիայի դեմ կոնվենցիան, ՄԱԿ-ի՝ անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի մասին կոնվենցիան, Եվրոպայի խորհրդի՝ ահաբեկչության կանխարգելման մասին կոնվենցիան:

ները: Բացի այդ՝ նշանակվում են այնպիսիները, որոնք կապված են իրավաբանական անձի բնույթի և նրա ծավալած գործունեության հետ[1]:

Իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող պատժատեսակների բազմազանությամբ աչքի է ընկնում Ֆրանսիայի օրենսդրությունը: Ֆրանսիայի քրեական օրենսգրքի 131-37-րդ հոդվածի համաձայն՝ իրավաբանական անձանց նկատմամբ կարող են նշանակվել հետևյալ պատիժները՝

1. տուգանք,

2. օրենքով հատկապես նախատեսված դեպքերում այլ պատիժներ, որոնք թվարկված են քրեական օրենսգրքի 131-39-րդ հոդվածում:

Պատժի հետ մեկտեղ իրավաբանական անձի վրա կարող է դրվել հանցագործությամբ պատճառված վնասի հատուցման պարտականություն:

Ֆրանսիայի քրեական օրենսգրքի 131-39-րդ հոդվածի համաձայն՝ օրենքով ուղղակիորեն նախատեսված դեպքերում իրավաբանական անձանց նկատմամբ կարող է նշանակվել հետևյալ պատժատեսակներից մեկը կամ մի քանիսը՝

1. իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցում (նշանակվում է այն դեպքերում, երբ իրավաբանական անձը ստեղծվում է հանցագործություն կատարելու նպատակով, կամ այն դեպքերում, երբ ֆիզիկական անձի համար նախատեսված է 3 տարուց ավել ժամկետով ազատազրկում),

2. մասնագիտական կամ հասարակական գործունեության որոշակի տեսակով կամ մի քանի տեսակներով զբաղվելու ուղղակի կամ անուղղակի արգելք՝ մշտական կամ մինչև հինգ տարի ժամկետով,

3. դատական հսկողություն՝ մինչև հինգ տարի ժամկետով,

4. ներկայացուցչությունների, ձեռնարկությունների կամ մասնաճյուղերի գործունեության դադարեցում՝ վերջնական կամ մինչև հինգ տարի ժամկետով,

---

[1] Տե՛ս **Крылова Н.С.,** Уголовная ответственность юридических лиц во Франции: предпосылки возникновения и основные черты // Вестник Московского Университета, Серия П. Право, 1998, № 3, էջ 74:

5. պետական գնումներին, պետական պայմանագրերին մասնակցելու արգելք՝ մշտական կամ մինչև հինգ տարի ժամկետով,

6. դրամական միջոցների հրապարակային ներգրավման արգելք՝ մշտական կամ մինչև հինգ տարի ժամկետով,

7. վճարագրեր տրամադրելու կամ վճարային քարտեր օգտագործելու արգելք՝ մինչև հինգ տարի ժամկետով,

8. հանցագործության կատարման համար օգտագործված կամ նախատեսված գործիքի կամ հանցագործության կատարումից ստացված գույքի բռնագանձում,

9. դատարանի որոշման հրապարակայնացում, այդ թվում՝ զանգվածային լրատվության միջոցների օգտագործմամբ,

10. հանցագործության կատարման համար օգտագործված կենդանու կամ այն կենդանու բռնագրավում, որի նկատմամբ կատարվել է իրավախախտումը,

11. կենդանիներ պահելու արգելք՝ մշտական կամ մինչև հինգ տարի ժամկետով:

Իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող պատիժների բավականին լայն շրջանակ է նախատեսված նաև Չեխիայի քրեական օրենսգրքով: Դրանք են՝

1. իրավաբանական անձի գործունեության դադարեցումը,
2. գույքի բռնագանձումը,
3. տուգանքը,
4. ակտիվների կամ անշարժ գույքի բռնագրավումը,
5. որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու արգելքը,
6. պարգևներ ստանալու, պետական գնումներին մասնակցելու արգելքը,
7. հանգանակություններ կամ սուբսիդավորում ստանալու արգելքը,
8. դատարանի որոշման հրապարակումը:

Մոլդովայի քրեական օրենսգրքի 63-րդ հոդվածի համաձայն՝ ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող իրավաբանական անձանց համար նախատեսված է պատժի 3 տեսակ՝

1. տուգանք,
2. որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու արգելք,
3. լուծարում:

Ուկրաինայում ևս նախատեսված են 3 պատժատեսակներ՝

1. տուգանք,
2. գույքի բռնագրավում,
3. լուծարում:

Հետաքրքրական մոտեցում է որդեգրված Սերբիայի և Չեռնոգորիայի օրենսդրությամբ: Այս պետություններում իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվության ինստիտուտը նախատեսված է իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվության մասին առանձին օրենքով:

Այդ օրենքների համաձայն՝ նշված պետություններում իրավաբանական անձանց համար նախատեսված է ընդամենը երկու պատժատեսակ՝ տուգանք և իրավաբանական անձի լուծարում: Պատժի հետ մեկտեղ, սակայն, իրավաբանական անձանց նկատմամբ կարող են նշանակվել երկու այլ բնույթի քրեաիրավական ներգործության միջոցներ՝ պայմանական դատապարտում և անվտանգության միջոցներ:

Պայմանական դատապարտման էությունն այն է, որ իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակված պատիժը չի կատարվում, և իրավաբանական անձը որոշակի ժամանակահատվածում գտնվում է հսկողության տակ՝ պարտավորվելով կատարել որոշակի գործողություններ: Այսպես, օրինակ, Սերբիայի «Իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվության մասին» օրենքի համաձայն, պայմանական դատապարտման դեպքում դատարանը կարող է իրավաբանական անձի նկատմամբ սահմանել որոշակի ժամկետով պաշտպանական հսկողություն:

Պաշտպանական հսկողությունը կարող է ներառել մեկ կամ մի քանի պարտականությունների սահմանում, որոնք են՝

1. հսկողություն սահմանել հետագայում հանցավոր արարքների կատարումը կանխելու նպատակով,
2. ձեռնպահ մնալ ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացումից, եթե դա կարող է կրկին հանցագործություն կատարելու հնարավորություն ընձեռել,
3. հարթել հանցագործությամբ պատճառված վնասը,
4. աշխատանքներ կատարել հանրային շահի օգտին,

5. պաշտպանական հսկողություն իրականացնող պատշաճ մարմնին ներկայացնել պարբերական զեկույցներ՝ ծավալած ձեռնարկատիրական գործունեության վերաբերյալ:

Ինչ վերաբերում է անվտանգության միջոցներին, ապա հարկ է նկատել, որ դրանք իրենց բովանդակությամբ, ըստ էության, նույնանում են այլ երկրներում իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող պատժատեսակներին՝ առարկաների առգրավում, դատավճռի հրապարակում, ձեռնարկատիրական կամ այլ գործունեությամբ զբաղվելու արգելք (Չեռնոգորիա), որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու արգելք, միջոցների բռնագանձում, դատարանի որոշման հրապարակում (Սերբիա):

ՀՀ քրեական օրենսգրքի նախագծի (այսուհետ՝ նաև Նախագիծ) 131-րդ հոդվածի համաձայն՝ իրավաբանական անձանց նկատմամբ կարող են նշանակվել՝

1) տուգանքը,

2) գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցումը,

3) պետական գնումներին մասնակցելու արգելքը,

4) հարկադիր լուծարումը,

5) Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործունեություն իրականացնելու արգելքը:

Հարկ է նկատել, որ արտասահմանյան բոլոր երկրներում իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող պատիժներից ամենատարածվածը տուգանքն է: Տուգանքը՝ որպես պատիժ, նախատեսված է գրեթե բոլոր պետություններում, որտեղ առկա է իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվության ինստիտուտը: Ընդ որում՝ կան պետություններ, որտեղ տուգանքը իրավաբանական անձանց համար նախատեսված պատժի միակ տեսակն է (Ֆինլանդիա, Դանիա, Իսլանդիա): Մի շարք երկրներում տուգանքը կարող է նշանակվել և՛ որպես հիմնական, և՛ որպես լրացուցիչ պատիժ:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի նախագծի 59-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ տուգանքը կիրառվում է որպես և՛ հիմնական, և՛ լրացուցիչ պատիժ: Սակայն այս դրույթը կարող է կիրառվել միայն ֆիզիկական անձանց նկատմամբ, քանի որ իրավաբանական անձանց համար գործում է պատիժների առանձին համակարգ, որում

զետեղված «տուգանք» պատժատեսակի վերաբերյալ նման կարգավորում չկա։

Փաստորեն, տուգանք պատժատեսակն իրավաբանական անձանց պարագայում կարող է նշանակվել միայն որպես հիմնական պատիժ։ Մեր կարծիքով՝ տուգանքը՝ որպես լրացուցիչ պատժամիջոց, իրավաբանական անձանց պարագայում ևս պետք է կիրառման հնարավորություն ունենա, մասնավորապես՝ իրավաբանական անձի կողմից այնպիսի ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանք կատարելու պարագայում, որը մեծ վնաս է պատճառել պետությանը, կազմակերպություններին կամ ֆիզիկական անձանց։

Իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող պատժատեսակներից հաջորդ՝ ամենահաճախ հանդիպողը գույքի բռնագրավումն է։ Այս պատժատեսակը կարող է կիրառվել հատուկ եղանակով, երբ բռնագրավվում են հանցագործության գործիքները կամ հանցագործության արդյունքում ստացված առարկաները կամ դրանց համարժեք առարկաները, մասնակիորեն, երբ բռնագրավվում է իրավաբանական անձին պատկանող գույքի մի մասը, որը կարող է անմիջականորեն կապ չունենալ հանցագործության հետ, կամ ընդհանուր կերպով, երբ բռնագրավումը տարածվում է իրավաբանական անձի ողջ գույքի վրա։ Վերջինը կիրառելի է բացառիկ դեպքերում՝ մարդկության, խաղաղության դեմ ուղղված հանցագործությունների պարագայում (Ալբանիա, Բելգիա, ԱՄՆ, Ֆրանսիա)։

Հատկանշական է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի նախագծում բռնագրավումը՝ որպես պատժի տեսակ, նախատեսված չէ ո՛չ ֆիզիկական անձանց համար նախատեսված պատիժների համակարգում, ո՛չ իրավաբանական անձանց։ Միևնույն ժամանակ բռնագրավումը՝ որպես քրեաիրավական ներգործության միջոց, նախատեսված է Նախագծի 19-րդ գլխում (Անվտանգության միջոցներ և գույքի բռնագրավում)։

Նախագծի 125-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հանցագործության գործիքները, միջոցները, առարկաները կամ հանցագործությամբ ստացված գույքը կամ եկամուտը սույն հոդվածով նախատեսված կարգով ենթակա են պարտադիր բռնագրավման։ Նույն հոդվածի 12-րդ մասի համաձայն՝ գույքի բռնագրավումը կա-

րող է կիրառվել ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ իրավաբանական անձի նկատմամբ:

Այսինքն՝ բռնագրավումը՝ որպես քրեաիրավական ներգործության լրացուցիչ միջոց, կարող է կիրառվել նաև իրավաբանական անձանց նկատմամբ, սակայն բռնագրավման սահմանները հստակ են՝ հանցագործությամբ ստացված գույք կամ եկամուտ, հանցագործության գործիքներ, միջոցներ կամ առարկաներ:

Գործունեության դադարեցումը և որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու արգելքը ևս իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող տարածված պատժատեսակներ են: Տարբեր պետություններում տարբեր են այս պատժատեսակների կիրառման սահմաններն ու ժամկետները:

Նախագծի 133-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցումը ձեռնարկատիրական, տնտեսական կամ այլ գործունեության որոշակի տեսակով կամ մի քանի տեսակներով զբաղվելու արգելքն է՝ վեց ամսից մինչև երկու տարի ժամկետով: Նույն հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցումը չի կարող նշանակվել հանրային ծառայություններ մատուցող իրավաբանական անձի նկատմամբ:

Կարծում ենք՝ ձեռնարկատիրական ընկերությունների մեծ մասի գործառույթը հանրությանը ծառայություն մատուցելն է: Ուստի այս առումով առաջարկվող կարգավորումը կարող է գործնականում քննարկվող պատժատեսակի կիրառման հնարավորության անհիմն սահմանափակման տեսանկյունից խնդրահարույց լինել:

Կարծում ենք, որ բացառությունը վերաբերում է այն իրավաբանական անձանց, որոնք հանրային ծառայությունների մատուցման որոշակի բնագավառում միակն են (օրինակ՝ Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր ՓԲԸ-ն):

Առաջարկում ենք Նախագծի 133-րդ հոդվածի 5-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ. «Գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցումը չի կարող նշանակվել որոշակի բնագավառում հանրային ծառայություններ մատուցող միակ իրավաբանական անձի նկատմամբ»:

Նպատակահարմար ենք համարում նույնաբովանդակ փոփոխություն կատարել նաև Նախագծի 133-րդ հոդվածի 3-րդ մասում:

Իրավաբանական անձի հարկադիր լուծարումը ևս նախատեսված է մի շարք երկրների քրեական օրենսդրություններով: Այս պատժատեսակը բացառիկ է իր խստությամբ և կիրառվում է այն դեպքերում, երբ իրավաբանական անձն ի սկզբանե ստեղծվել է հանցագործություն կատարելու նպատակով կամ կատարել է ծանր կամ առանձապես ծանր հանցագործություն:

Ըստ Նախագծի կարգավորման՝ իրավաբանական անձի նկատմամբ հարկադիր լուծարում պատժատեսակը կարող է կիրառվել միայն առանձնապես ծանր հանցագործության դեպքում՝ հաշվի առնելով կատարված հանցանքի և պատճառված վնասի բնույթն ու չափը, հանցագործությանը նպաստող պատճառներն ու պայմանները, որոնք վկայում են տվյալ իրավաբանական անձի հետագա գործունեությունը շարունակելու անթույլատրելիության մասին:

Կարծում ենք, որ որոշ դեպքերում, անկախ հանցագործության ծանրության աստիճանից, իրավաբանական անձի նկատմամբ պետք է նշանակվի հարկադիր լուծարում պատժատեսակը, եթե այն ստեղծվել է հանցագործության կատարման նպատակով (օրինակ՝ փողերի լվացում, կեղծ ձեռնարկատիրություն և այլն):

Իրավաբանական անձանց նկատմամբ նշանակվող պատժի բավականին տարածված տեսակ է դատարանի որոշման կամ վճռի հրապարակումը: Այն դատական ակտի եզրափակիչ մասի հրապարակումն է ԶԼՄ-ների միջոցով, որը կարող է հանգեցնել իրավաբանական անձի գործարար համբավի վնասմանը կամ կորստին՝ իր բոլոր անցանկալի հետևանքներով: Դատական ակտի հրապարակումը բավականաչափ հիմնավորված պատժատեսակ է, հատկապես եթե կիրառվում է անբարեխիղճ ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող իրավաբանական անձանց նկատմամբ: Նշված պատժատեսակն իր օրենսդրական ամրագրումն է ստացել արտասահմանյան մի շարք երկրներում (ԱՄՆ, Ֆրանսիա, Շվեյցարիա, վերը քննարկված այլ երկրներ): Ընդ որում՝ Ֆրանսիայի և Շվեյցարիայի քրեական օրենսդրությունները հստակ սահմանում են, որ մեղադրական դատական ակտի հրապարակման ծախսերը հոգում է դատապարտյալը, իսկ արդարաց-

ման դատական ակտինը՝ պետությունը կամ այն անձը, ով հանդես է եկել հանցագործության մասին հաղորդմամբ:

Կարծում ենք, որ այս պատժատեսակի՝ ներպետական օրենսդրության մեջ ներդրման նպատակահարմարությունը կարող է քննարկման առարկա դառնալ:

Այսպիսով, ամփոփելով վերոգրյալը, հարկ է նշել, որ անհրաժեշտություն է իրավաբանական անձանց նկատմամբ կիրառելի այնպիսի պատժատեսակների սահմանումը, որոնք կհամապատասխանեն կոնվենցիոն չափանիշներին, կլինեն արդյունավետ ու համաչափ, կունենան կանխարգելիչ նշանակություն: Բացի դրանցից՝ այդ պատժատեսակները պետք է ունակ լինեն ապահովելու պատժի նպատակների (իրավաբանական անձանց դեպքում կարելի է խոսել սոցիալական արադարադատության վերականգնման և հանցագործությունների կանխման մասին) իրականացումը, իսկ դրա համար անհրաժեշտ է ապահովել պատժամիջոցների բազմազանություն:

Թեև, ինչպես ցույց են տալիս ուսումնասիրությունները, իրավաբանական անձանց նկատմամբ ամենահաճախ կիրառվող պատիժը տուգանքն է, այնուամենայնիվ ընդունելի չենք համարում, որ այն լինի միակ պատժատեսակը, ինչպես որոշ երկրներում է:

Կարծում ենք, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի նախագծով առաջարկված պատիժների համակարգը հիմնականում ընդգրկում է պատժի այն տեսակները, որոնք մեր պետության ներկայիս պայմաններում կարող են ունենալ վերը նշված նշանակությունը:

СИСТЕМА НАКАЗАНИЙ, ПРИМЕНЯЕМЫХ К ЮРИДИЧЕСКИМ ЛИЦАМ

Србуи Галян

Аспирант кафедры уголовного права ЕГУ

Данная статья посвящена исследованию системы наказаний, применяемых к юридическим лицам. В рамках статьи нами проведен анализ системы наказаний, предусмотренных для юридических лиц, в зарубежных странах, проанализированы наиболее распространенные виды наказаний в тех странах, где для юридических лиц предусмотрена уголовная ответственность. В связи с этим мы предложили способы совершенствования системы наказаний, применяе-

мых к юридическим лицам, в рамках проекта нового Уголовного кодекса РА.

THE SYSTEM OF PENALTIES APPLIED TO LEGAL ENTITIES

Srbuhi Galyan
PhD student of the chair of criminal law, YSU

The present article devoted to the study of the systems of penalties applied to legal entities. Within the framework of the article systems of penalties envisaged for legal entities in foreign countries have been discussed, the most common types of penalties in the states that envisage criminal liability for legal entities have been analyzed, as well as, proposals were made to improve the system of penalties imposed on legal entities proposed by the draft Criminal Code of the RA.

Բանալի բառեր՝ *իրավաբանական անձ, պատժի համակարգ, քրեաիրավական ներգործության միջոցներ, տուգանք, բռնագրավում, հարկադիր լուծարում, դատարանի որոշման հրապարակում:*
Ключевые слова: *юридическое лицо, система наказания, уголовно-правовые меры, штраф, конфискация, принудительная ликвидация, публикация судебного решения.*
Key words: *legal entity, penal system, criminal law measures, fine, confiscation, compulsory liquidation, publication of a court decision.*